

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET

rappport

ZOOLOGISK SERIE 1981-18

Fuglefaunaen i Skjækras
nedbørfelt, Nord-Trøndelag

Kjetil Bevanger

Universitetet i Trondheim

K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-18

FUGLEFAUNAEN I SKJÆKRAS
NEDBØRFELT, NORD-TRØNDELAG

av

Kjetil Bevanger

Universitetet i Trondheim
Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet
Trondheim, september 1981

ISBN 82-7126-273-4

ISSN 0332-8538

REFERAT

Bevanger, Kjetil, 1981. Fuglefaunaen i Skjækras nedbørfelt, Nord-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-18*: 1-42.

Skjækra er midlertidig vernet mot kraftutbygging fram til 1985. Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet er det foretatt en undersøkelse for å klarlegge generelle og eventuelle verneverdige avifaunistiske forhold i vassdraget.

Skjækra er sideelv til Verdalsvassdraget (Helgåa) fra nordøst, med et nedbørfelt på ca. 252 km² og ligger i Verdal, Steinkjer og Snåsa kommuner i Nord-Trøndelag. 68 % av nedbørfeltets areal ligger under 600 m o.h.

Skjækerdalen har et rolig og lite dramatisk landskap med terreng som veksler mellom myr og skog. Skjækerfjella derimot har en rekke markerte toppler med Skjækerhatten som den høyeste (1139 m o.h.). Berggrunnen domineres av gråsvarte fyllitter, biotittskifer og migmatittgneis, som bl.a. danner mye av Skjækerfjella. Klimaet har overveiende suboseanisk karakter. Det er ikke fast bosetting i nedbørfeltet og skogsdrift (flatehogst) er i dag den påvirkning som biologisk sett har størst betydning.

Feltarbeidet er vesentlig utført i hekkesesongen (juni 1980) gjennom tradisjonelle takseringsmetoder, og vurderingsmaterialet bygger på ca. 73 t linjetaksering og 25 punkttakseringer samt befaringer av store områder innen vassdraget, litteraturstudier og samtaler med lokalkjente amatørornitologer.

Omlag 55 % av nedbørfeltet er fjell, barskog utgjør 21 % og myr 10 %, mens vatn og bjørkeskog utgjør henholdsvis 10 og 8 %.

Vier/krattsamfunnene, dvs. vier og bjørkekjerrøne langs vannveiene i den lågalpine delen av nedbørfeltet er uten tvil både kvantitativt og kvalitativt de ornitologisk rikeste områdene. Det er ikke funnet enkeltområder som utmerker seg så mye i ornitologisk sammenheng at de bør klassifiseres som ornitologiske nøkkelbiotoper. Det er registrert 81 arter i nedbørfeltet hvorav så godt som alle er å betrakte som mulig, sannsynlig eller påvist hekkende. Artsutvalg-/antall i Skjækra viser at vassdraget ornitologisk har mange felles-trekk med Nesåa, Sørlivassdraget og Ognå.

Isolert sett har Skjækra mange ornitologiske kvaliteter. Regionalt synes vassdraget ikke å utmerke seg i faglig sammenheng.

Kjetil Bevanger, Universitetet i Trondheim, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Zoologisk afdeling, N-7000 Trondheim.

INNHOOLD

REFERAT	
FORORD	
INNLEDNING	9
OMRÅDEBESKRIVELSE	9
Vassdragsbeskrivelse, beliggenhet, utstrekning, topografi	9
Geologi	14
Klima	16
Kulturpåvirkning	16
Vegetasjon	16
Naturgeografisk plassering	16
Enkeltlokaliteter og delområder	17
ORNITOLOGISKE REGISTRERINGER	28
Metoder og materiale	28
Resultater og diskusjon	28
Fuglesamfunn og naturtyper	28
PATTEDYROBSERVASJONER	40
SAMMENDRAG OG KONKLUSJON	40
LITTERATUR	43

FORORD

Stortinget behandlet i april 1973 Verneplan for vassdrag. Ved behandlingen ble vassdragene delt i følgende grupper:

1. Varig vernede vassdrag
2. Vassdrag med vern foreløpig fram til 1983
3. Vassdrag som kan konsesjonsbehandles

For en del vassdrag utsatte Stortinget behandlingen i påvente av nærmere forslag fra Regjeringen. Stortinget tok stilling til disse vassdrag i november 1980 og plasserte dem i forannevnte grupper. For gruppe 2 ble verneperioden forlenget fram til 1985.

Det er forutsetningen at både verneverdien og utbyggingsverdiene i vassdragene i gruppe 2 skal utredes nærmere før det tas stilling til vernespørsmålet.

Miljøverndepartementet har påtatt seg ansvaret for å klarlegge følgende verneinteresser:

- Resipientinteressene
- Naturvitenskapelige interesser
- Kulturvitenskapelige interesser
- Viltinteressene
- Fiskeinteressene

Miljøverndepartementet oppnevnte 24. september 1976 "Styringsgruppen for det naturvitenskapelige undersøkelsesarbeidet i de 10-års vernede vassdrag" til å stå for arbeidet med å klarlegge naturvitenskapelige interesser. Styringsgruppen består av en representant for hvert av landets universitet samt en representant for Norges Landbrukshøgskole, videre har Sperstad-utvalget og Miljøverndepartementet en representant hver i gruppen.

Denne rapport er avgitt til Miljøverndepartementet som et ledd i arbeidet med å klarlegge de naturvitenskapelige interesser. Rapporten er begrenset til å omfatte registrering av naturverdier i tilknytning til 10-års vernede vassdrag. Rapporten omfatter ingen vurdering av verneverdiene, og heller ikke av den skade som måtte oppstå ved eventuell kraftutbygging.

En er kjent med at noen kraftselskaper tar sikte på innen 1985 å ha ferdig søknad om utbygging av vassdrag innenfor gruppe 2, i tilfelle av at Stortinget skulle treffe vedtak om konsesjonsbehandling for disse vassdrag.

Denne rapport tilfredstiller ikke de krav vassdragslovgivningen stiller til søknader om kraftutbygging. Den kan derfor ikke nyttes som selvstendig grunnlag for vurdering av skader/ulempen ved kraftutbygging.

Miljøverndepartementet

Oslo, 18.12.1980

INNLEDNING

I forbindelse med det naturvitenskapelige registreringsarbeidet i de 10-års vernede vassdragene, er det foretatt ornitologiske undersøkelser i Skjækra nedbørfelt i hekkesesongen. Det meste av feltarbeidet ble utført i juni 1980. Et vesentlig siktemål ved arbeidet har vært å gi et bilde av hvilke fuglearter som er knyttet til vassdragets ulike naturtyper. Ornitologiske nøkkelbiotoper (spesielle ornitologiske "forekomster") er dessuten kartlagt.

Følgende personer har deltatt i feltarbeid: Kjetil Bevanger (faglig ansvarlig), Otto Frengen, Gunn Paulsen, Per Gustav Thingstad, Ola Tovmo, Geir Vie og Ola Vie. Thingstad og Tovmo var ansvarlig i felt.

Undersøkelsen er i sin helhet finansiert av Miljøverndepartementet.

OMRÅDEBESKRIVELSE

Vassdragsbeskrivelse, beliggenhet, utstrekning, topografi

Skjækra er sideelv til Verdalselva (Helgåa) fra nordøst og har et nedbørfelt på 252 km².

Området sør for Skjækervatnet ligger i Verdal kommune, Steinkjer kommune skjærer som en kile inn midt i området, mens de nordlige delene ligger i Snåsa kommune. Nedbørfeltet grenser i nord til Snåsavatnets/Byaelvas nedbørfelt, i øst til Gauna (bielv til Indalsälven), i sør til Helgåa/Verdalselva og i vest til Oгна (fig. 1).

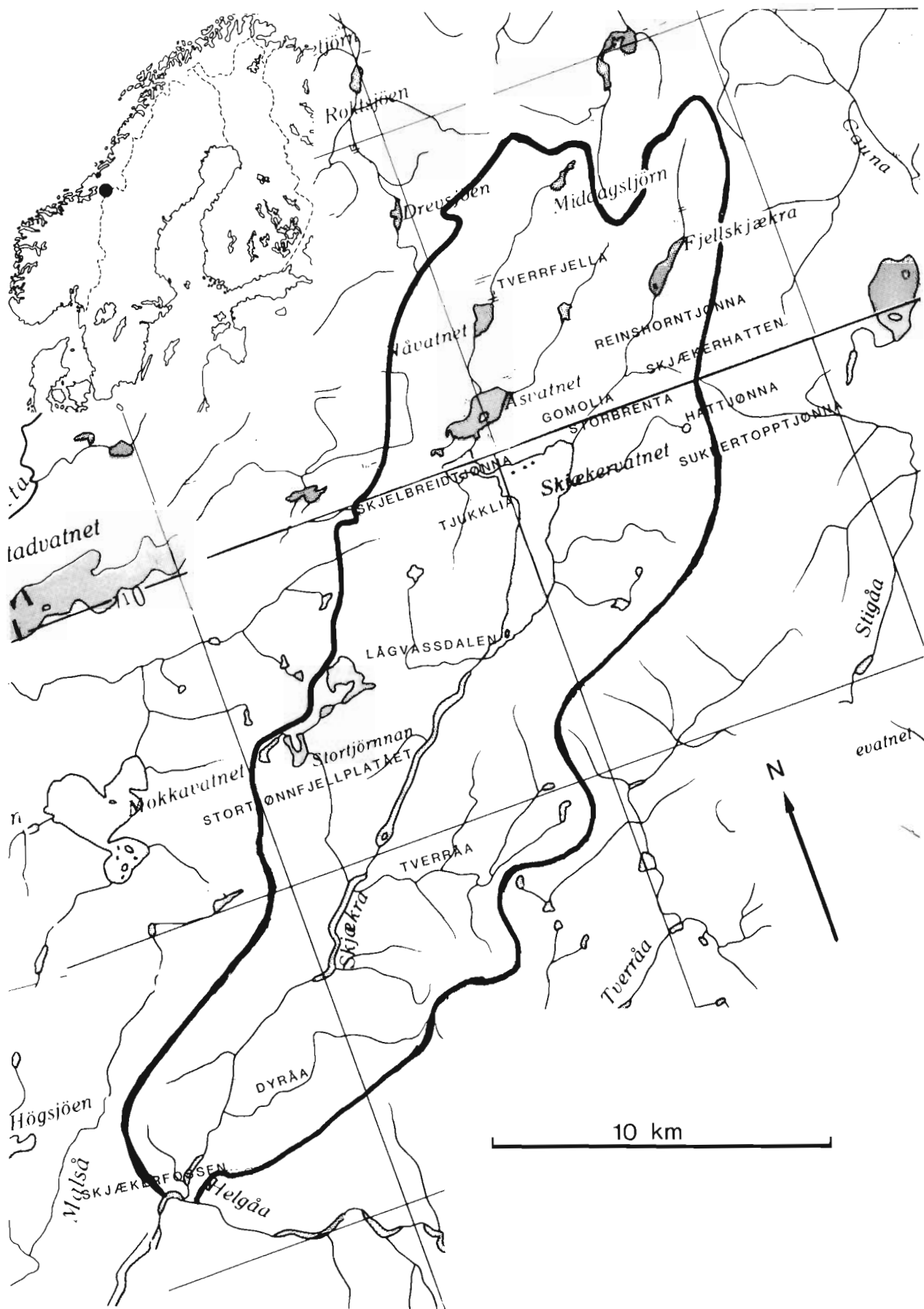
Ytterpunktene i nedbørfeltet er

i nord: Nord-nordvest for Skjækerskaftet, UM 7808

i øst: Skjækerskaftet, UM 7905

i sør: Samløpet med Helgåa, UM 5382

i vest: Grensknoppen, UM 5284

Figur 1. Skjækras nedbørfelt.

Høyeste punkt i nedbørfeltet er Skjækerhatten, 1139 m o.h. I området's sørøstlige deler ligger en rekke høyder på omkring 1000 m o.h., mens de nordvestlige deler (vannskillet) mot Oгна, bare ligger ca. 700 m o.h. De relativt høye Skjækerfjella er tildels bratte, mens terrenget forøvrig preges av slakke lier og runde koller.

De største vatna er Skjækervatnet (440 m o.h., 7,4 km²), Åsvatnet (444 m o.h., 1,57 km²), Stortjønna (574 m o.h., 0,88 km²), Fjellskjækra (610 m o.h., 0,6 km²) og Nåvatnet (476 m o.h., 0,46 km²).

Vassdragets lengde er omlag 35 km.

Nedbørfeltet kan praktisk deles i to hovedområder,

1) Skjækerdalen og 2) Skjækerfjella.

Skjækerdalen avgrenses med Skjækervatnet i nord og utløpet i Helgåa i sør. I vest avgrenses dalen av en rekke skogløse voler og koller som når opp til 400-700 m o.h. Høyest er Semsklumpen midt i dalen (770 m o.h.). I øst grenser dalen opp til de sørligste utløperne av Skjækerfjella der enkelte topper går opp mot 1100 m o.h. (se nedenfor).

Skjækerelva renner ut fra Skjækervatnet og har et stort sett rolig løp sørvestover - skiftende med småstryk og større loner (fig. 2). Vel én km nedenfor Skjækervatnet får elva tilsig fra Lågvassbekken som har sine kilder i Vakkerlifjellet vest for Skjækervatnet. Videre nedover får elva tilsig fra flere småelver og bekker; de største er Tverråa og Dyråa på østsida av dalen. Lengre nede blir elveforløpet mer urolig (fig. 3) og flere steder er det mindre fossefall til den munner ut i Helgåa (105 m o.h.) like nedenfor den mektige Skjækerfossen (fig. 4). Hele denne dalstrekningen er omlag 20 km.

De harde bergartene i dalen gir små muligheter for særlig krevende vegetasjon. Landskapet domineres av fuktige sig og mindre myrdrag med spredt furu avløst med bjørk- og/eller granskog. Langs elva og ved enkelte fuktige drag er også innslaget av gråor betydelig. Større myrflater finnes først og fremst nedenfor Tverråa på østsida av dalen (fig. 5). Vegetasjonen er også her stort sett fattig.

Lengre ned i dalen blir skog mer utviklet, men her dominerer de store snauhogstflatene landskapet. Skogsbilveier går innover dalen til Tinnsetra.

Av skogsområder bør granskogen rundt Dyrhaugen nevnes (fig. 6). Her er berggrunnen noe bedre sett fra et biologisk synspunkt og det vokser grov granskog med urter og høgstauder i feltsjiktet.

Figur 2. Parti fra Skjækra ved Breivaðet (oppover fra UL 603885).

Foto: O. Tovmo.

Figur 3. Parti fra Skjækra nederst i dalen (nedover fra UL 557844).

Foto: O. Tovmo.

Figur 4. Skjækerfossen.

Foto: K. Bevanger.

Figur 5. Utsikt over myrene midt i dalen (fra UL 622875).

Foto: O. Tovmo.

Øst og nordøst for Skjækervatnet ligger et av de største høgfjellsområdene i Nord-Trøndelag - Skjækerfjella. Lengst nord i fjellrekka ligger Skjækerskaftet som bare når opp i 865 m o.h. Vest og nordvest for denne toppen har Skjækervassdraget sine kilder. Videre sørover fortsetter fjellkjeden i en rekke topper med Skjækerhatten (fig. 7) (1139 m o.h.), Sukkertoppen (950 m o.h.), Løysmundhatten (1090 m o.h.) og Stygghatten eller Kvitrevvola (1018 m o.h.) som de mest markerte.

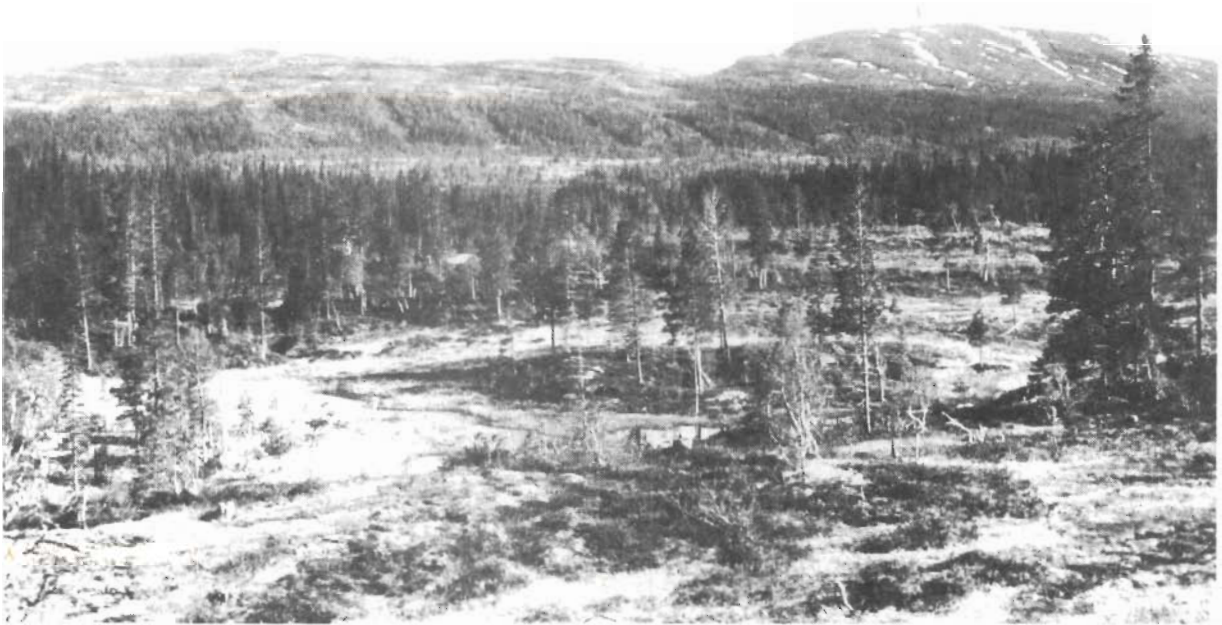
Størstedelen av nedbørfeltet til Skjækerfjella drenerer østover, men en del mindre bekker renner ned i Skjækervassdraget. Den største av disse er Storbrenta som renner gjennom Fjellskjakra og Reinshorntjønna før den munner ut i nordøstenden av Skjækervatnet.

Berggrunnen i dette området er overveiende kalkglimmerskifer og glimmerskifer. Spesielt i bergsidene ned mot Fjellskjakra og Reinshorntjønna gir dette en tildels meget rik fjellvegetasjon mens de høyereliggende, alpine områdene stort sett består av hard glimmerskifer isprengt grovkornig, skifrig granitt. Høgfjellsfloraen er derfor lite rik på mer kravfulle planter og store områder er nærmest vegetasjonsfrie.

Geologi

Geologisk tilhører Verdalsvassdragets nedbørfelt den nordøstlige delen av Trondheimsfeltet, også kalt for det østlige synklinorium p.g.a. sine karakteristiske klinaler med strøkretning hovedsakelig SSV-NNØ. Store deler av landskapet i området preges av bergartenes strøkretning, og dreneringen følger for en stor del denne retningen. Dette gjelder blant annet Helgåa og Skjakra og en rekke av de mindre sideelvene.

Berggrunnen er dominert av grå-svarte fyllitter, biotittskifer og migmatittgneis som blant annet danner mye av Skjækerfjella. De kvartærgeologiske forhold presenteres i egen fagrapport og det vises til Sollid (in prep.).

Figur 6. Fra østkant av Dyrhaugen mot nord med Sagvollvola og Semsklumpen i bakgrunnen. Merk stripehogsten mot Sagvollvola.

Foto: O. Tovmo.

Figur 7. Utsikt over Skjækervatnet fra Tjukklia (UL 691985) med Skjækerhatten og Sakkertoppen i bakgrunnen.

Foto: O. Tovmo.

Klima

Nedbørmålinger viser en utpreget oseanisk fordeling. Nedbørstasjonen ved Skjækerfossen ligger 110 m o.h., og siden nedbørmengden vanligvis også øker med høyden er det grunn til å tro at årsnedbøren innover Skjækerdalen er ennå høyere enn stasjonsmålingene viser. Høy myrfrekvens og markerte suboseaniske innslag i floraen peker i den retning. For nærmere klimadiskusjon vises til Sæther et al. (in manus).

Kulturpåvirkning

Det er ikke fast bosetting i Skjækras nedbørfelt, og vei finnes bare 2 km innover fra samløpet med Helgåa. Kulturpåvirkningen er følgelig mindre enn i nabovassdraget Oгна. Flatehogst setter sitt preg på terrenget også her. Skjækervatnet har vært oppdemt, men dammen er nå revet og vannstanden normal. Det vil likevel ta lang tid før naturlige soneringer er etablert i Skjækervatnet.

Ved Dyråa har det vært prøvedrift etter nikkell. Smeltehytta lå ved Skjækerfossen, der slagghauger fremdeles minner om denne aktiviteten. Forøvrig kan ikke gruvedriften sies å ha hatt nevneverdige effekter på naturen.

Vegetasjon

Nedbørfeltet har følgende naturtypefordeling: fjell 137 km² (55 %), barskog 52 km² (21 %), myr 25 km² (10 %), vatn 21 km (8 %), bjørkeskog 16 km² (6 %). Bare 2 % av totalarealet ligger over 900 m o.h., 31 % ligger i nivået mellom 600 og 900 m o.h., 60 % mellom 300 og 600 m o.h., mens 8 % ligger under 300 m o.h. For nærmere vegetasjonsbeskrivelse vises til Sæther et al. (in prep.).

Naturgeografisk plassering

Etter inndelingen i "Naturgeografisk regionindelning av Norden"

(NU 1977) faller Skjækra nedbørfelt i to naturgeografiske regioner, 34a og 35h.

Region 34 er "Bar- og fjellbjørkeskogsområdet nord for Dovre til vest-Jämtland", mens underregionen 34a er "Skogen nord til Hattfjelldal i Nordland. Stort sett brede dalbunner. Sidedaler ofte fylt med store flatmyrer i dalbunnen og har bakkemyrer på sidene. Moderat subalpin bjørkeskog bortsett fra i syd, der bjørka danner omfattende skoger i Rørostraktene". Beskrivelsen er dekkende for undersøkelsesområdet.

Region 35 er "Fjellregionen (den subarkto-alpine region) i søndre del av fjellkjeden" og underregion 35h er "Trøndelags fjellområder på næringsrike bergarter nord for sparagmitten. En del forholdsvis næringsrike sjøer. Med få unntak i sydøst; avrundet kollestopografi. Nærmest kysten næringsfattig berggrunn og lite vegetasjon. I lavfjellsområdene i nord inngår det en del skog. Til dels ganske store myrer i lavalpine områder". "Med det forbehold at fjellsjøene i området ikke er undersøkt må beskrivelsen sies å passe godt" (Sæther et al. in prep.).

Enkeltlokaliteter og delområder

Stortjønnfjellplatået

Hele området er alpint (trebart) med unntak av enkelte, mindre lesider hvor det vokser blåbær/småbregnebjørkeskog (enkelte høgstaudeinnslag). Av slike områder kan nevnes sørvestlige lia mot toppen av Finntjønnklumpen og lia nord for Storbekktjønnene. Forøvrig preges terrenget av mye bart fjell og med sammenhengende vegetasjon bare i dalsøkk og sprekker. Generelt sett er det tale om fattige vegetasjonstyper der de frodigste partiene er bevokst med dvergbjørk og einer. Myrdragene er overveiende av ombrotrof karakter og stort sett uten vannspeil. Utenom myrområdene er det imidlertid relativt rikelig av oligotrofe tjønner og dammer.

Ytre Lågvassdalen

Dalføret er relativt fattig med mye bakkemyr og svært

glissen skog og få vannspeil. Myrene er av mattekarakter og dels skogbevokste. Skogen er vesentlig blandingskog (gran/bjørk) med en del glissen furuskog på rabbene nede i dalen. Rabbene er vegetasjonskledte nederst i dalen, men blir mer og mer nakne oppover i dal-sida. Storparten av myrene er ombrotrofe, men ved tjønn 33V UL 658959 finnes et større minerotroft parti. Dette området har mange vannspeil og er delvis trebevokst. Myra rundt tjønna er starrmyr.

Lågvassdalen, området NØ for Lågvatnet og Skjækerlia

Fattig bakkemyr med små, spredte holt av gran/bjørk og relativt mye bjørkekjerr, dominerer. Nedover mot Skjækervatnet blir innslaget av skog større, men også her er den svært glissen. Midt i Lågvassdalen ligger et vidt, flatt myrområde ved ei lita tjønn. Langs elvekanten vokser litt vier og bjørkeskog. Av observerte arter kan nevnes fiskemåke, heilo, rødstilk, enkeltbekkasin og vipe.

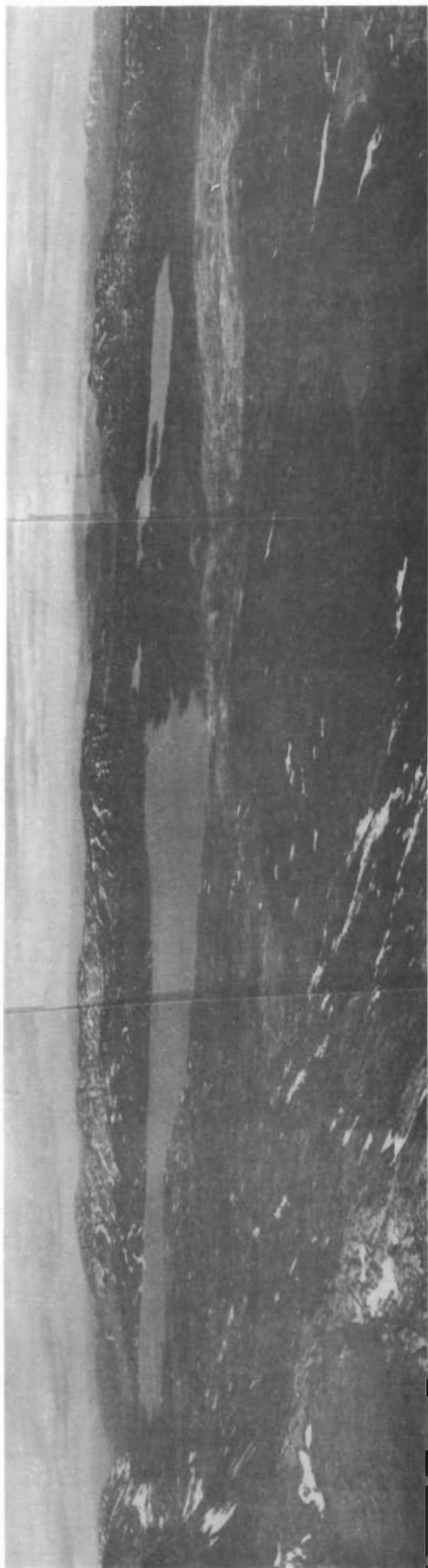
Øst for Lågvatnet og langs lia nordøstover mot Tjukklia vokser fjellbjørkeskog med trær på opp til 6-8 m. Mellom skogen og myrene dominerer bjørkekjerr.

Tjukklia

I Tjukklia finnes en godt utviklet granskog (ca. 2 km lang). Innslaget av bjørk øker med høyden oppover lia. Trærne er store og i feltsjiktet dominerer blåbær, men innslag av høgstaude forekommer.

Skjækervatnet (fig. 8)

Vatnet er langstrakt med tildels sterkt vindeksponerte strender som for det meste består av sand-/stein og innslag av blokk og nakent berg. Det synes å være ubetydelig innslag av høyere vannvegetasjon. Skjækervatnet er tidligere regulert som fløtningsdam, men dammen er nå borte. Reguleringssonen (2-3 m) er delvis helt snau (stein/sandstrand), delvis i ferd med å vokse til med moser og litt vier på steder med fine løsmasser.

Figur 8. Panorama over Skjækervatnet - Fjellskjækra.

Foto: O. Tovmo.

Øst for Skjækervatnet

I sør dominerer bakkemyr i mosaikk med skog. Det er mest myr ned mot vatnet, mens innslaget av skog øker oppover lia. Skogen veksler mellom spredte grantrær, mindre partier med tett granskog eller bjørkeskog.

I nord, fra Svarttangen nord til Storbrenta/Hattjønnbekken (fig. 9), er det nede ved vatnet typisk mosaikk myr/rabber med litt glissen skog. Ca. 1 km inn fra vatnet er det mest rabber og en god del nakent berg i dagen. Nordover mot Grønhaugen finnes enkelte mer krevende plantearter som fjellsmelle, reinrose, bjønnbrodd og fjellfrøstjerne.

Enkelte områder i lia langs med og sør for Lillebrenta er bevokst med relativt frodig bjørkeskog med innslag av litt gråor. På fuktig mark vokser stedvis en del vier. Forøvrig veksler felt-sjiktet med urter/gras/blåbær avhengig av bl.a. fuktighetsgraden.

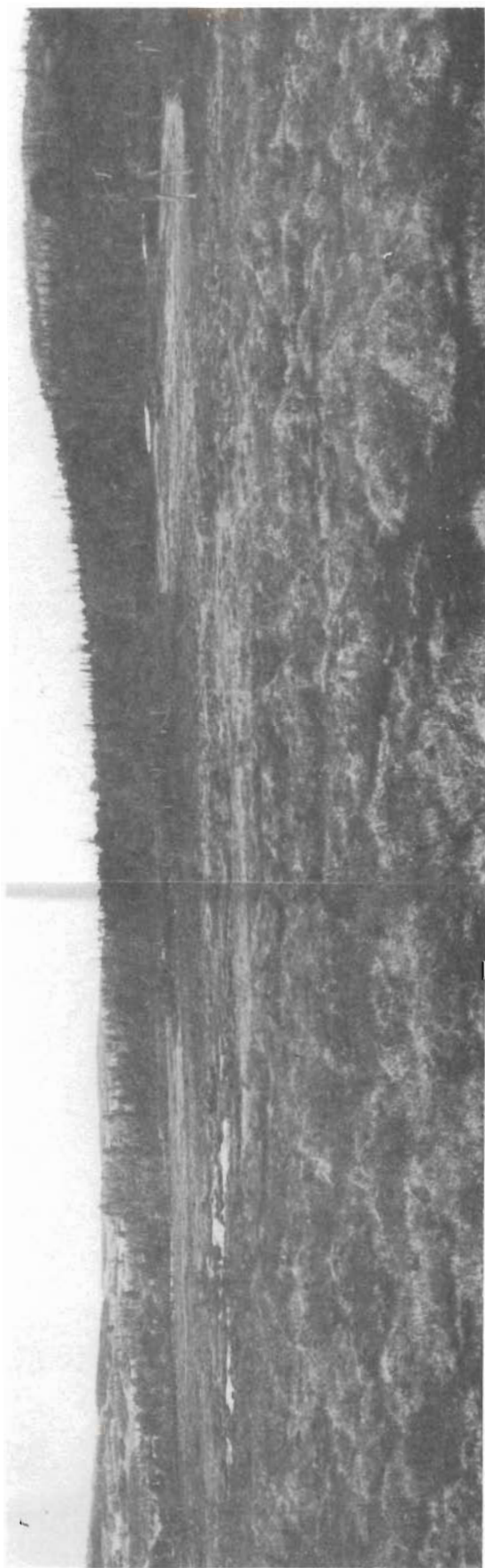
Ved ei tjønn sør for Grønhaugen (33 V UL 733993) ble det bl.a. observert 10-15 par fiskemåker, 2 vipser, 1 gluttsnipe, 2 heilo, enkeltbekkasin, 1 par rødstilk og havelle. Langs kanten av tjønna vokser en del starr mens det på rabbene innenfor vokser enkelte mer krevende arter (se ovenfor).

Ved Grønhaugen (fig. 10) vokser relativt frodig bjørkeskog på vest- og sørsida. Feltsjiktet domineres av blåbær/urter (ubetydelig høgstaudeinnslag).

Nordlige del av nedbørfeltet (fig. 11, 12 og 13)

(fra sørenden av Skjækervatnet nord til vannskillet, med unntak av selve fjellkjeden lengst øst).

Hele den nordlige delen av nedbørfeltet, vest for selve Skjækerfjella, preges av rolige, vide landskapsformer. Skjækervatnet har en dominerende plass midt i dalen. Nord for vatnet deler nedbørfeltet seg i to hoveddaler. I den vestlige ligger flere store vatn (Skjelbreidtjønna, Åsvatnet, Nåvatnet og Middagstjønna). I den østlige dalen renner Storbrenta og de største vatna her er Reinshorn-tjønna og Fjellskjækra. Selve lia på Skjækerfjella er ganske bratt og

Figur 9. Parti fra Storbrentaområdet (fra UL 721000 mot NV).

Foto: O. Tovmo.

Figur 10. Relativt frodig fjellbjørkeskogsløse ved Grønhaugen (fra UL 730990 mot NØ).

Foto: O. Tovmo.

tydelig markert langs det meste av dalen (starter ca. 6-700 m o.h.).

Opp til 500-550 m o.h. dominerer fattig bakkemyr. Myrene danner en mosaikk sammen med små skogholt, for det meste blandings-skog gran/bjørk. Vanligvis finnes også bjørkekjerr langs myrkantene.

Dette terrenget går gradvis over i mer alpint terreng av rabber og snauberg og uten skogholt (i nordlige deler). Markert sone med subalpin bjørkeskog finnes ikke, bare i enkelte avgrensede områder. Derimot finnes store arealer med bjørkekjerr i mosaikk med rabber og myrdrag i høydenivåene fra 550-650 m o.h.

Myrområdene rett nord for Skjækervatnet

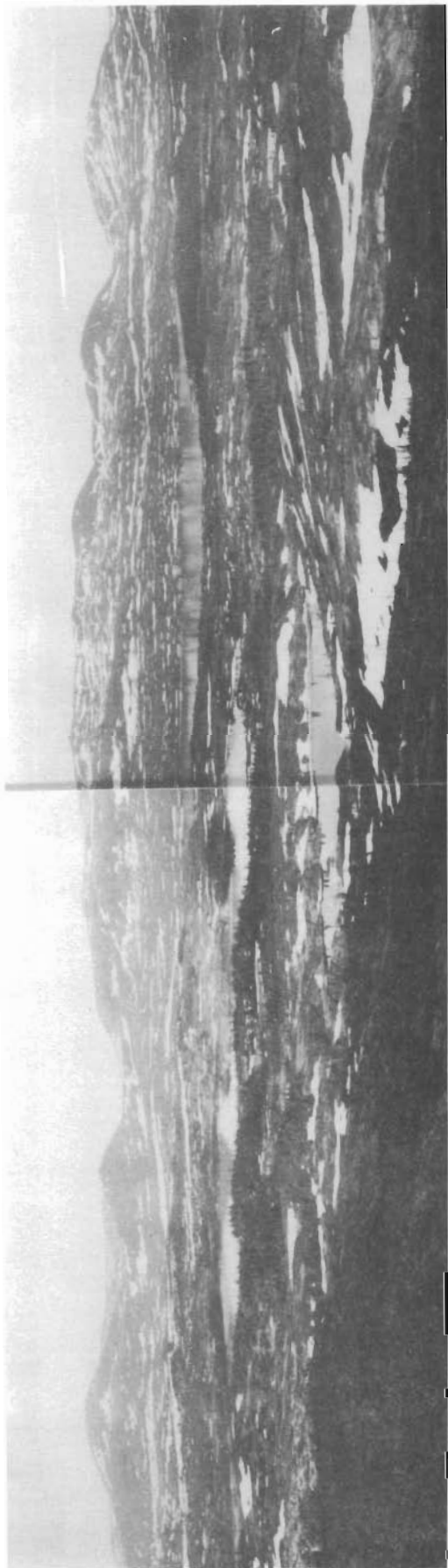
Terrenget preges av store, åpne arealer med fattig bakkemyr (gluttsnipe og småspove typiske arter). Her og der vokser spredte furutrær. I utkanten av myrene står blandingskog bjørk/gran, mens bjørkekratt dominerer høyereliggende områder (bl.a. mye av ryggen mellom Kokfisktjønna og Åsvatnet).

Gomolia (fig. 11)

Her vokser fin bjørkeskog med noe innslag av gran. Felt-sjiktet preges både av blåbær og høgstaudeutforminger. Skogen fortsetter relativt sammenhengende innover lia til Gomolielva og langs denne inn mot Djuptjønna. Videre er det skog forbi Djuptjønna opp mot ca. 600 m o.h. der skogen gradvis går over i krattbjørk. Dette er det største sammenhengende område med fjellbjørkeskog i Skjækras nedbørfelt.

Skjelbreidtjønna, Åsvatnet, nedre del av Gomolielva og området mellom Åsvatnet og Nåvatnet

Dette er et typisk mosaikklandskap med bakkemyr, lyngrike fururabber og blandingskog gran/bjørk. Innimellom finnes enkelte mindre områder med frodig, storvokst granskog (med litt innslag av bjørk) tildels med urskogspreget (mye vindfall og råtne, hule stammer).

Figur 11. Utsikt fra Grønlihøa over Nåvatnet (til venstre) og Skjækervatnet (til høyre)
(fra UL 673023 mot ØSØ/SØ)
Foto: O. Tovmo.

Figur 12. Utsikt over Nåvatnet og Åsvatnet (fra UL 7104 mot S).
Foto: K. Bevanger.

Feltsjiktet domineres av blåbær, delvis lågurter med enkelte høgstaudeinnslag (bl.a. på NV-sida av Åsvatnet omkring 33V UL693013, og på SØ-sida - 33V UL700007).

Sukkertopptjønna (33V UL 7599)

Terrenget rundt tjønna er flatt og domineres av grasmark. Selve tjønna er grunn og det vokser en del starr i de smale sundene og langs en del mindre partier av strendene. En fiskemåke ble observert.

Hattjønna (33V UL 7600)

Denne grunne tjønna er omgitt av grasmark og knauser. På sørsida, opp mot Sukkertoppen, er det ei relativt frodig li med en god del vier (bl.a. rødsildre i fuktige sig). Lia på nordsida (opp mot Skjækerhatten) har lite vegetasjon og mange snaue knauser.

Storbrenta

De nedre 2-300 m av elveløpet før innløpet i Skjækervatnet er skåret 10-15 m ned i løsmassene. Den bratte elveskråningen har godt utviklet blandingsskog (gran/bjørk/or) med blåbær i feltsjiktet. Lengre innover går elva stort sett i myrterreng brutt av mindre områder med lavvokst bjørkeskog (fig. 11).

Reinshorntjønna

Tjønna ligger i den lavalpine sonen og har i sørenden ganske store, åpne heiområder. Nordover-østover, blir det større innslag av 1-2 m høgt bjørkekratt og mot nordenden er det bare mindre myrpartier innimellom. Terrenget er forøvrig småkupert.

Nåvassområdet (fig. 12 og 13)

På vest-nordsida preger bakkemyr terrenget med mindre skogspartier (gran/bjørk, og enkelte spredte furutrær). Ved osen i nordenden er det noe mer frodig bjørkeskog, men innen et svært avgrenset område.

Innover fra Nåvatnet er det mosaikk av myr/rabber og bjørkeskog. Bjørka blir gradvis mer kjerrpreget. Den stopper noe under 600 m o.h. før Middagstjønn, som ligger i alpint terreng.

Tverrfjella (fig. 14)

Dette er alpint terreng med mye snaue bergrygger i strøkretning SSV, NNØ. Innimellom kan det finnes noe frodigere vegetasjon, med mindre myrsig, bjørkekjerr o.l. Sett under ett er området biologisk fattig i produksjonssammenheng.

Fjellskjækra (fig. 15 og 16)

Området mellom Fjellskjækra og Reinshorntjønn er bevokst med relativt tett bjørkekratt. Henimot sørenden av Fjellskjækra blir buskvegetasjonen mer glissen med større innslag av myrpartier. Ved nordenden av vatnet er bjørkekjerrne relativt frodig (2-3 m høge) med små myrpartier imellom. Terrenget preges blant annet av langsgående bergrygger. Innover mot tjønn 33V UL 785065 avtar bjørkekjerret gradvis og går over i rabbe/myr-landskap av relativt fattig karakter.

Vestskråningen av Skjækerhatten (opp for Reinshorntjønn) utmerker seg som det frodigste området botanisk sett, med innslag av en rekke mer krevende arter.

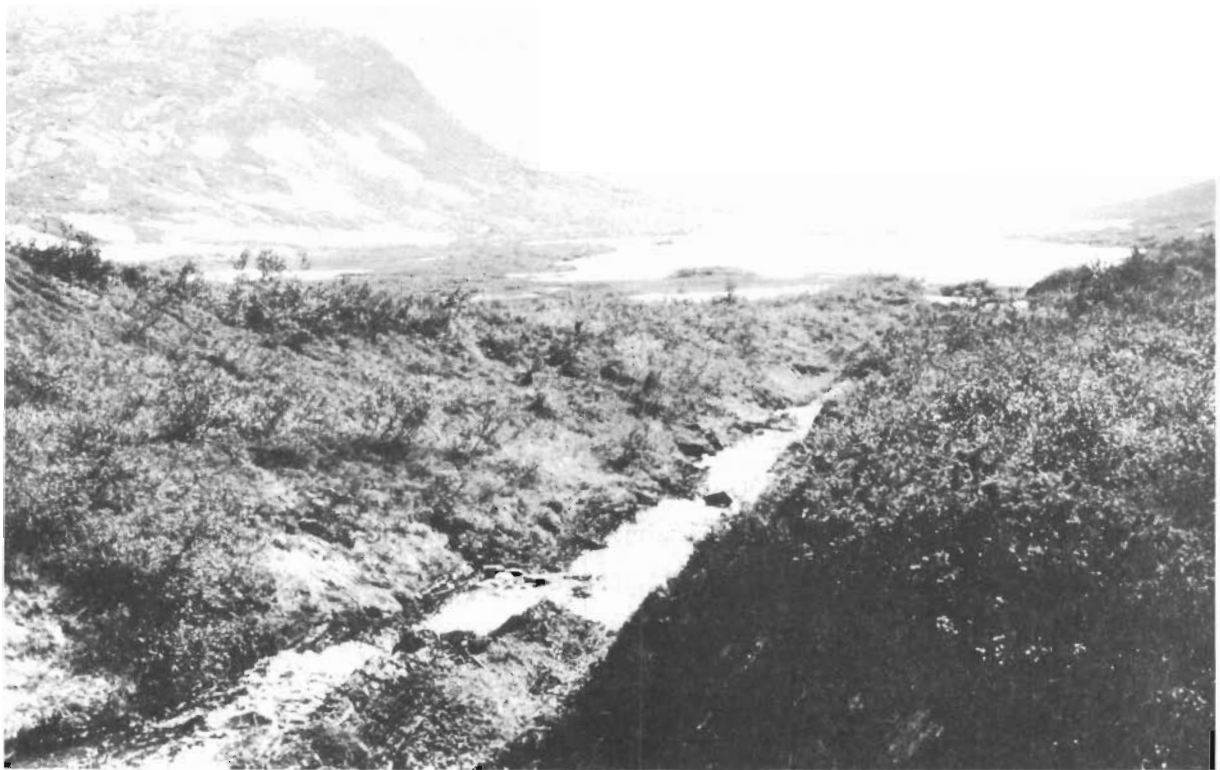
Figur 13. Parti fra sørenden av Nåvatnet (fra UL 704033 mot NV).

Foto: D. Tovmo.

Figur 14. Parti fra Tverrfjella (fra UL 7505 mot S) med Skjærervatnet i bakgrunnen.

Foto: K. Bewanger.

Figur 15. Fjellskjækra (fra UL 7704 mot S).

Foto: K. Bevanger.

Figur 16. Bjørkekrattområde like N for Fjellskjækra (fra UL 7704 mot NNØ).

Foto: K. Bevanger

ORNITOLOGISKE REGISTRERINGER

Metoder og materiale

Feltarbeidet er vesentlig utført i juni 1980 (hekkesesongen) ved linje- og punkttakseringer. For nærmere metodisk beskrivelse/diskusjon vises til f.eks. Bevanger (1978) og Hindrum (1981).

Under registreringsarbeidet er det lagt vekt på å dekke dominerende vegetasjons- og naturtyper, samt kartlegge eventuelle nøkkelbiotoper innen nedbørfeltet. Fra før foreligger relativt sparsomme opplysninger om fuglefaunaen i Skjækras nedbørfelt. Av skriftlige kilder, kan nevnes Nygård et al. (1976).

Resultater og diskusjon

Resultatene fra linje- og punkttakseringene er satt opp i tabell 1, 2 og 3, mens tabell 4 gir en totaloversikt over artene som er observert i vassdraget.

Fuglesamfunn og naturtyper

55 % av nedbørfeltet er alpine naturtyper. I den alpine region dominerer artsfattige piplerkesamfunn (*Anthus* Bevanger 1977). Det ble ikke gjort uventede artsregistreringer. Vanligst i disse alpinområdene er fjelltype, men streifindivider av fiskemåke ble hyppig observert (ikke hekkende). Som spurvefugl er heipiplerke nesten enerådende opp i skarene, sammen med en og annen steinskvett.

De "lågaltpine områdene" (egentlig vierregionen) er langt rikere, hvilket også har sammenheng med "bedre" geologiske forhold. Særlig har Fjellskjækerområdet bra tetthet med spurvefugler - ikke minst blåstrupe.

Nedbørfeltet til Tverråa øst for Litlvola, synes å være et spesielt gunstig våtmarksområde med relativt høg tetthet av fugl, men "sjeldne" arter ble ikke observert.

Ikke minst som jaktterreng synes alpinområdene å ha vesentlige kvaliteter med generelt stor fjellrypebestand og bl.a. svartender i de lågalpine vatna.

Blant de viktigste fuglesamfunnene er vier-/krattsamfunnene (*Phylloscopus - Emberiza* Bevanger 1977). Vier- og bjørkekjerrene langs vannveiene i den lågalpine delen av nedbørfeltet, er uten tvil, både kvantitativt og kvalitativt de ornitologisk rikeste områdene.

Fuglefaunaen i Skjækerdalen domineres av skog- og myrsamfunn som generelt sett må sies å være relativt fattige. Skogsområdene er brukspreget med tildels store snauhogstflater. Fuglesamfunn knyttet til bruksskog er behandlet av Bevanger og Vie (1981). Hogstflatene gir gode jaktmuligheter for ugler, og et perleuglereir ble funnet i ei osp like ved en av hogstflatene. Spredte innslag av osp finnes forøvrig flere steder oppover dalen, hvilket gir hekkemuligheter for hulerugere.

Granskogen rundt Dyrhaugen bør nevnes spesielt. Her er berggrunnen bedre, hvilket gir utslag på bl.a. granskogen som her er grov og storvokst med høgstaudeinnslag i urtevegetasjonen. Også området rundt Ørtungtjønna (UL 595890) bør spesielt nevnes. På vest- og nordvestsida av vannet ligger ei frodig blandingsskogsli som grenser inn mot tjønna og myrdraget rundt og øst for tjønna, slik at det her, på et lite område, er representert flere, tildels produktive naturtyper.

Fuglefaunaen i området domineres av blandingsskogssamfunn med bl.a. løvsanger, bjørkefink, trepiplerke og gråtrost som tallrike arter. Sammenlignet med de mosaikkpregede samfunnene nord for Skjækervatnet har fuglefaunaen lengre ned i dalen både færre arter og mindre tetthet.

Skjækerdalen mangler innslag av varmekjære lauvskoger og det ble da heller ikke observert krevende sangerarter inne i selve dalen. I skogsliene ved Skjækerfossen kommer imidlertid enkelte av disse artene inn.

De største myrflatene finnes først og fremst nedenfor Tverråa på østsida av dalen. Disse domineres av fattige bekkasin-samfunn. Kulstaddalsfloa gir gode hekkemuligheter for vanlige vadere som småspove, gluttsnipe, heilo og rødstilk.

Linjetakseringer

Det er i alt gått ca. 73 t linjetaksering i 6 ulike "naturtyper". På grunn av terrengets skiftende karakter og mosaikkaktige preg har det vært nødvendig å benytte "økologiske enheter" i tillegg til vegetasjons- og naturtypebetegnelser. Det innsamlede materiale er av en slik størrelse at det skulle gi et relativt pålitelig bilde av artsfordeling og relativ tetthet i disse mosaikkpregede naturtypene/økologiske enhetene.

Alpinområdene er naturlig nok "fattigst" både kvalitativt og kvantitativt. I gjennomsnitt er det observert en fugl ca. hvert 2,6 min. eller ca. 0,4 ind. observert pr. min. Sett i relasjon til registreringer i andre alpinområder i landsdelen er dette høye verdier. I Nesåa (Bevanger 1981a) ble det f.eks. observert en fugl ca. hvert 8. min. Tallene er imidlertid vanskelig sammenlignbare i og med at metodikken i stor grad er avhengig av observatørens subjektive skjønn angående hva som er "alpint" terreng. Takseringene fra "alpinområdene" i Skjækra omfatter dessuten (i tillegg til mellom- og høgalpine områder) lavalpine områder, og områder på overgangen til subalpint terreng ("vierregionen").

De øvrige takseringsresultatene er forøvrig lite avvikende i forhold til f.eks. resultater fra registreringer i Ognas nedbørfelt (Bevanger 1981b). Høyeste verdi har gran/bjørk blandingsskog med 1 observasjon hvert 1,1. min. dvs. en observasjonsfrekvens på ca. 0,9 pr. min.

Det synes imidlertid å være en tendens i retning av større mangfold i artsutvalget i Skjækras nedbørfelt i forhold til f.eks. Ognas nedbørfelt.

Punkttakseringer

Det er totalt foretatt 25 punkttakseringer fordelt på 2 ulike vegetasjons- eller naturtyper (jfr. tab. 2 og 3). 21 av disse er fra blandingsskog gran/bjørk. Gjennomsnittlig antall arter/individer observert pr. punkt er henholdsvis 5,4 og 7,6 i blandingsskog. Tilsvarende metode brukt i Sørlivassdraget (Bevanger og Vie 1981)

Tabell 1. Linjetakseringer i Skjækra. Antall registreringer og relativ tetthet. Relativ tetthet i parentes.

	Alpint	Lavalpint Stortjønnfjell- Platået	Fjellbjørkeskog	Granskog	Blandingskog dom. gran/bjerk	Mosaikk Nord, vest og sør for Skjærvatnet
Heipiplerke	156(31,3)	23(29,5)	10(4,0)			14(1,7)
Løvsanger	92(18,5)	27(34,6)	86(34,4)	9(8,0)	76(25,9)	242(28,6)
Blåstrupe	41(8,2)	1(1,3)	3(1,2)			4(0,5)
Heilo	25(5,0)	2(2,6)	4(1,6)			13(1,5)
Sivspurv	24(4,8)	4(5,1)	9(3,6)		1(0,3)	29(3,4)
Rødvingetrost	19(3,8)	2(2,6)	23(9,2)	7(6,2)	26(8,9)	31(3,7)
Rødstilk	19(3,8)	1(1,3)	1(0,4)			18(2,1)
Gråtrost	19(3,8)	6(7,7)	33(13,2)	26(23,0)	34(11,6)	58(6,9)
Fiskemåke	15(3,0)					22(2,6)
Steinskvett	13(2,6)	7(9,0)				
Svartand	11(2,2)					1(0,1)
Fjellrype	10(2,0)					
Strandsnipe	10(2,0)		1(0,4)		1(0,3)	22(2,6)
Enkeltbekkasin	8(1,6)		3(1,2)			11(1,3)
Vipe	6(1,2)					2(0,2)
Gråsisik	4(0,8)		16(6,4)	1(0,9)	9(3,1)	15(1,8)
Gluttsnipe	4(0,8)					8(0,9)
Gjøk	3(0,6)	1(1,3)			1(0,3)	6(0,7)
Småspove	3(0,6)				1(0,3)	29(3,4)
Lirype	2(0,4)	1(1,3)	3(1,2)		1(0,3)	3(0,4)
Krikkand	2(0,4)					3(0,4)
Laksand	2(0,4)					2(0,2)
Bjørkefink	2(0,4)		29(11,6)	24(21,2)	46(15,7)	107(12,6)
Kongeørn	2(0,4)					
Jernspurv	1(0,2)		3(1,2)	1(0,9)	13(4,4)	11(1,3)
Kråke	1(0,2)	1(1,3)	1(0,4)	1(0,9)		13(1,5)
Ravn	1(0,2)	1(1,3)			1(0,3)	
Snøspurv	1(0,2)					
Ringtrost	1(0,2)	1(1,3)			1(0,3)	
Rugde	1(0,2)		1(0,4)			4(0,5)
Trepiplerke			15(6,0)	4(3,5)	22(7,5)	67(7,9)
Måltrost			2(0,8)	3(2,7)	14(4,8)	7(0,8)
Gråfluesnapper			1(0,4)	1(0,9)	2(0,7)	5(0,6)
Dobbeltbekkasin			1(0,4)			
Piplerke ubest.			4(1,6)			1(0,1)
Rødstrupe				10(8,8)	4(1,4)	3(0,4)
Svartkvit			1(0,4)	6(5,3)	10(3,4)	14(1,7)
Bokfink				5(4,4)	9(3,1)	1(0,1)
Fuglekonge				4(3,5)	4(1,4)	2(0,2)
Grønnsisik				4(3,5)	5(1,7)	4(0,5)
Orrfugl				2(1,8)	1(0,3)	1(0,1)
Trekryper				1(0,9)		
Ringdue				1(0,9)	1(0,3)	2(0,2)
Granmeis				1(0,9)	2(0,7)	9(1,1)
Rødstjert				1(0,9)	4(1,4)	31(3,7)
Skogshøns ubest.				1(0,9)		
Buskskvett					1(0,3)	
Storfugl					1(0,3)	1(0,1)
Sisik ubest.					2(0,7)	5(0,6)
Linerle						11(1,3)
Kvinand						3(0,4)
Dvergfalk						3(0,4)
Storlom						3(0,4)
Kjøttmeis						2(0,2)
Smålom						1(0,1)
Fossefall						1(0,1)
Dompap						1(0,1)
Totalt ant. ind.	496(99,8)	78(100,2)	250(100,0)	113(100,0)	293(99,7)	846(100,0)
Totalt ant. min. taks.	1300	280	345	215	314	1912

Tabell 2. Arter observert under punkttakseringene i Skjækra.

\bar{x} = gjennomsnittlig antall individer pr. punkt

SE = standard feil

	Bl.skog gran/hjørk		Granskog	
	\bar{x}	SE	\bar{x}	SE
Løvsanger	2,05	0,18	1,25	0,48
Bjørkefink	1,67	0,21	1,25	0,48
Rødvingetrost	0,86	0,13	0,50	0,29
Måltrost	0,29	0,10	-	
Gråtrost	0,76	0,14	0,75	0,48
Trepiplerke	0,71	0,14	0,50	0,29
Jernspurv	0,24	0,12	0,25	0,25
Svartkvit	0,24	0,10	0,25	0,25
Bokfink	0,14	0,08	0,25	0,25
Gjøk	0,10	0,07	-	
Gråsisik	0,05	0,05	0,25	0,25
Rødstjert	0,05	0,05	-	
Granmeis	0,05	0,05	-	
Rødstrupe	0,05	0,05	0,25	0,25
Grønnsisik	0,14	0,08	-	
Fuglekonge	0,10	0,07	0,50	0,29
Kråke	0,05	0,05	-	
Enkeltbekkasin	0,05	0,05	-	

Tabell 3. Punkttakseringsdata for Skjækra.

	Antall takseringer	Gjennomsnittlig antall arter observert pr. punkt	Gjennomsnittlig antall individer observert pr. punkt	Antall arter observert ved takseringene
Blandingsskog gran/bjørk	21	5,4	7,6	18
Granskog	4	4,8	6,0	11
SUM	25	5,3	7,3	18

og Nesåa (Bevanger 1981a) var henholdsvis 4,7/9,1 og 4,5/10,1. Hvorvidt disse relativt sett små forskjellene er reelle, er vanskelig å avgjøre, ikke minst fordi tallene fra Nesåa og Sørlivassdraget bygger på materiale innsamlet i 1979.

Nøkkelibiotoper

Det er ikke funnet enkeltområder som utmerker seg så mye i ornitologisk sammenheng at de bør klassifiseres som ornitologiske nøkkelibiotoper (jfr. Bevanger 1981b). Imidlertid er det grunn til å fremheve områdene ved Ørtungtjønnna (UL 595890) hvor en finner representert flere, tildels produktive naturtyper. Likeledes er det grunn til å nevne fjellbjørkeskogen i Gomolia. Endelig er det grunn til å påpeke enkeltområder/forekomster av gammel skog med bl.a. osp, nederst i dalen som representerer hekkemuligheter for hulerugere.

Kvalitative faunaregistreringer

For generelle betraktninger m.h.t. vurdering av artslista (tab. 4) vises til Bevanger (1981b).

Artslista er primært satt opp på bakgrunn av feltarbeidet i 1980, men Nygårdet al.'s (1976) registreringer er innarbeidet. Forøvrig er det innhentet opplysninger fra lokalkjente amatørornitologer.

Antall arter observert i et vassdrag er en betenkelig parameter å benytte som mål på f.eks. ornitologiske verdier i et område. Antall observerte arter er nemlig sterkt avhengig av bl.a. undersøkelsesområdets areal og registreringsperiodens lengde (jfr. Bevanger 1981b). Når det er registrert 123 arter i Oгна (571,2 km²) (Bevanger 1981b), 135 i Sørlivassdraget (1200 km²) (Bevanger og Vie 1981), 84 i Nesåa (230 km²) (Bevanger 1981a) og 81 i Skjækra (252 km²) er dette tall som derfor vanskelig kan sammenlignes direkte. Ved siden av ulikheter i arealmessig utstrekning og undersøkelsesomfang vil naturtypefordeling komme sterkt inn i bildet. Et vassdrag som domineres av alpine naturtyper vil generelt ha færre arter enn et lavlands-vassdrag.

Dog er artsantallet for Skjækra en indikasjon på at vassdraget ikke

Tabell 4. Artsliste for Skjækraas nedbørfelt. Symbol etter "Atlas-
malen" (jfr. "Vår fuglefauna 1, 1978").

- A = ingen indikasjon på hekking
 B = mulig hekking
 C = sannsynlig hekking
 D = konstatert hekking
 (JS) = Jon Suul
 (AI) = Arnstein Indahl
 (N) = Nygård et al. 1976
 (JER) = Jan Erik Roel
 * = se artskommentar

Art		Reg. 1980	Eventuelle opp- lysn. fra tidl. registreringer
Smålom	<i>Gavia stellata</i>	* D(14)	
Storlom	<i>Gavia arctica</i>	C(14)	
Hegre	<i>Ardea cinerea</i>	* A	(N)
Stokkand	<i>Anas platyrhynchos</i>	B(2)	
Krikkand	<i>Anas crecca</i>	* C(4)	D (N)
Brunnakke	<i>Anas penelope</i>	* A	(N, JER)
Svartand	<i>Melanitta nigra</i>	* C(4)	
Havelle	<i>Clangula hyemalis</i>	B(2)	
Kvinand	<i>Bucephala clangula</i>	C(4)	D (N)
Laksand	<i>Mergus merganser</i>	B(2)	
Siland	<i>Mergus serrator</i>	C(4)	
Fiskeørn	<i>Pandion haliaetus</i>	* D	(N)
Fjellvåk	<i>Buteo lagopus</i>	D(16)	
Kongeørn	<i>Aquila chrysaetos</i>	B(2)	
Dvergfalk	<i>Falco columbarius</i>	* C(8)	D (JER)
Tårnfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	* D	(N)
Lirype	<i>Lagopus lagopus</i>	D	
Fjellrype	<i>Lagopus mutus</i>	D	
Jerpe	<i>Bonasa bonasia</i>	B(2)	C (AI)
Orrfugl	<i>Tetrao tetrix</i>	C(6)	D (AI)
Storfugl	<i>Tetrao urogallus</i>	D(16)	
Sandlo	<i>Charadrius hiaticula</i>	* C	(N)
Heilo	<i>Pluvialis apricaria</i>	D(16)	
Vipe	<i>Vanellus vanellus</i>	B(2)	D (N)
Brushane	<i>Philomachus pugnax</i>	* B	(N)
Rødstilk	<i>Tringa totanus</i>	C(8)	D (N)
Gluttsnipe	<i>Tringa nebularia</i>	C(8)	
Grønnstilk	<i>Tringa glareola</i>	* B	
Strandsnipe	<i>Actitis hypoleucos</i>	C(4)	D (N)
Småspove	<i>Numenius phaeopus</i>	C(8)	D (N)
Rugde	<i>Scolopax rusticola</i>	B(3)	
Enkeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	D(13)	
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago media</i>	* B(2)	
Fjelljo	<i>Stercorarius longicaudus</i>	* B	(N)

Tabell 4, forts.

Art		Reg. 1980	Eventuelle opp- lysn. fra tidl. registreringer
Sildemåke	<i>Larus fuscus</i>	*	A (N, JS)
Gråmåke	<i>Larus argentatus</i>	*	A (N)
Fiskemåke	<i>Larus canus</i>	D(16)	
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	B(2)	
Gjøk	<i>Cuculus canorus</i>	B(3)	
Perleugle	<i>Aegolius funereus</i>	D(14)	
Haukugle	<i>Surnia ulula</i>	* D(13)	
Tårnsvale	<i>Apus apus</i>	B(2)	
Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	D(14)	
Tretåspett	<i>Picoides tridactylus</i>	* B (N)	
Låvesvale	<i>Hirundo rustica</i>	D(14)	
Trepiplerke	<i>Anthus trivialis</i>	B(3)	
Heipiplerke	<i>Anthus pratensis</i>	D(16)	
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	B(3)	
Såerle	<i>Motacilla flava thunbergi</i> *	B(2)	
Varsler	<i>Lanius excubitor</i>	* B (N)	
Fossekall	<i>Cinclus cinclus</i>	B(2)	
Jernspurv	<i>Prunella modularis</i>	B(3)	D (N)
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	B(3)	
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>		
Svartkvit	<i>Ficedula hypoleuca</i>	B(3)	D (N)
Gråfluesnapper	<i>Muscicapa striata</i>	D(8)	D (N)
Buskskvett	<i>Saxicola rubetra</i>	B(3)	
Steinskvett	<i>Oenanthe oenanthe</i>	C(4)	
Rødstjert	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	D(16)	
Rødstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	B(3)	
Blåstrupe	<i>Luscinia svecica</i>	D(16)	
Ringtrost	<i>Turdus torquatus</i>	B(3)	D (N)
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	D(8)	D (N)
Måltrost	<i>Turdus philomelos</i>	D(16)	
Granmeis	<i>Parus montanus</i>	D(14)	
Kjøttmeis	<i>Parus major</i>	D(8)	
Trekryper	<i>Certhia familiaris</i>	* B(2)	
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	* B(2)	
Sivspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	C(4)	D (N)
Snøspurv	<i>Plectrophenax nivalis</i>	B(3)	
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	B(3)	D (N)
Bjørkefink	<i>Fringilla montifringilla</i>	D(16)	
Grønnsisik	<i>Carduelis spinus</i>	C(4)	D (N)
Berggirisk	<i>Carduelis flavirostris</i>	* B(3)	
Gråsisik	<i>Carduelis flammea</i>	C(4)	D
Grankorsnebb	<i>Loxia curvirostra</i>		B (N)
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	C(4)	
Nøtteskrike	<i>Garrulus glandarius</i>	B(2)	
Skjære	<i>Pica pica</i>	B(2)	
Kråke	<i>Corvus corone</i>	D(17)	
Ravn	<i>Corvus corax</i>	B(2)	

Kommentarer til artslista

Storlom (*Gavia arctica*). Er tidligere påvist hekkende i området (Nygård et al. 1976). I 1980 ble bl.a. et par ved flere anledninger observert i Skjækervatnet.

Hegre (*Ardea cinerea*). Streifind. forekommer nå og da i området (Nygård et al. 1976). Ingen observasjoner i 1980.

Krikkand (*Anas crecca*). Langt den vanligste grasanda i området. Ingen konkrete hekkefunn i 1980, men er tidligere funnet hekkende i området (Nygård et al. 1976).

Brunnakke (*Anas penelope*). En enslig ♂ observert i Skjeldbredtjønn 22.6.1971 (Jan E. Roel) (Nygård et al. 1976). Arten ble ikke registrert i 1980.

Svartand (*Melanitta nigra*). Den vanligste andefuglen i området. Spesielt i traktene rundt Fjellskjækra ble mange par registrert i 1980.

Fiskeørn (*Pandion haliaetus*). Arten hekket tidligere inne ved Skjækervatnet (siste år 1970 ?), men har forsvunnet som hekkefugl, noe som trolig kan tilskrives økt forstyrrelse på grunn av ferdsel i området.

Dvergfalk (*Falco columbarius*). Flere reirfunn bl.a. i 1970 (Jan E. Roel). Ingen konkrete hekkefunn i 1980, men varslende ind. registrert ved et par anledninger.

Tårnfalk (*Falco tinnunculus*). Langt sjeldnere enn dvergfalken, er tidligere påvist hekkende i området (Nygård et al. 1976). Ingen registrering i 1980.

Sandlo (*Charadrius hiaticula*). Hekker sannsynligvis i området (Nygård et al. 1976), men ble ikke registrert i 1980.

Brushane (*Philomachus pugnax*). Er tidligere observert i området uten noen indikasjon på hekking. Ingen registrering i 1980.

Grønnstilk (*Tringa glareola*). Samme som for brushane.

Dobbeltbekkasin (*Gallinago media*). Et ind. skremt opp ved flere anledninger på ei myr mellom Åsvatnet og Gomolia 9.6. Ingen spillplass ble funnet i området.

Fjelljo (*Stercorarius longicaudus*). Arten er tidligere sett på streif i høyereliggende deler av området, spesielt i de nordligste traktene hvor min. ett par ser ut til å ha tilhold ved Flatfjellet (Nygård et al. 1976). I 1980 ble det ingen nye observasjoner.

Gråmåke (*Larus argentatus*). Ble ikke observert i 1980, men streifer nå og da gjennom området (Nygård et al. 1976).

Sildemåke (*Larus fuscus*). Et ind. ved Skjækerfossen 25.5.1970 (Jon Suul) (Nygård et al. 1976).

Haukugle (*Surnia ulula*). Et nyutfløyet kull ved Rognvola, vest for Skjelbredtjønna 6.6.1981. 28.7.1977 ble to ind. observert nær toppen av Sagvollvola (Bevanger og Frengen). Reir med 2 egg funnet øst for Kullstaddalskoia primo mai 1981 (Frenge pers. medd.).

Tretåspett (*Picoides tridactylus*). Flere "spor" etter arten, men ingen spett ble observert i 1980. Arten er imidlertid tidligere konkret registrert i området (Nygård et al. 1976).

Såerle (*Motacilla flava thunbergi*). Svært fåtallig i området. Et ind. ved nordenden av Fjellskjækra 25.6. Arten er langt mer tallrik f.eks. på Steinkjermyra, nordvest for Skjækervassdraget (Nygård 1979) og på de østenforliggende myrområdene (Nygård et al. 1976).

Varsler (*Lanius excubitor*). Forekommer sporadisk, ikke observert i 1980.

Bergirisk (*Carduelis flavirostris*). Ett syngende individ observert ca. 1 km nord for Fjellskjækra 25.6.

Trekryper (*Certhia familiaris*). 1 ind. i gammel granskog mellom Kulstaddalskoia og Sætertjørn øst for Skjækra 4.6.

Gulspurv (*Emberiza citrinella*). Skjækermoen 3.6.

Grankorsnebb (*Loxia curvirostra*). Den eneste korsnebben som er observert i traktene. Ingen registrering i feltsesongen 1980.

Snøspurv (*Plectrophenax nivalis*). Noen få ind. ble registrert i de høgereliggende delene av Skjækerfjella.

synes å skille seg vesentlig fra Nesåa, Sørlivassdraget og Oгна hva artsmangfold angår. Ekstremt lave/høye verdier for artsantall i et område kan naturlig nok være med å si noe om den biologiske produksjon og biotopotvalg.

PATTEDYROBSERVASJONER

Det ble ikke foretatt fangst av smågnagere i nedbørfeltet, men klappfellefangst i tilgrensende vassdrag, Oгна (Bevanger 1981b). viste en ikke ubetydelig smågnagerbestand. Observasjon og reirfunn av bl.a. fjellvåk, perleugle og haukugle indikerte også at Skjækerområdet hadde en viss smågnagerbestand i 1980.

Den 4.6. ble det på myra vest for Skjækra (PR 583875) trolig funnet spor av bjørn (lengde ca. 20 cm, bredde ca. 13 cm).

SAMMENDRAG OG KONKLUSJON

Skjækra er midlertidig vernet mot kraftutbygging fram til 1985. Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet er det foretatt en undersøkelse for å klarlegge generelle og eventuelle verneverdige, avifaunistiske forhold i vassdraget. Den ornitologiske undersøkelsen, som primært ble utført i juni 1980, har med andre ord hatt som overordnet mål å gi en faglig helhetsvurdering av vassdraget. Resultatene skal være en del av Stortingets vurderingsgrunnlag når den endelige behandlingen av de midlertidig vernede vassdragene finner sted etter verneperiodens utløp i 1985.

Nedbørfeltet ligger både i Verdal, Steinkjer og Snåsa kommuner, Nord-Trøndelag fylke. Skjækra er sideelv til Verdalselva (Helgåa) fra nordøst og har et nedbørfelt på 252 km². Vassdragets totale lengde er omlag 35 km og høyeste punkt i nedbørfeltet er Skjækerhatten (1139 m o.h.).

Skjækerdalen domineres av fuktige sig og mindre myrer med spredt furu avløst med bjørk- og/eller granskog. Langs elva og ved enkelte fuktige drag er også innslaget av gran betydelig. Større myrflater finnes først og fremst nedenfor Tverrråa på østsida av dalen. Lengre ned i dalen blir skogen mer utviklet, og her dominerer de store snauhogstflatene landskapet.

Skjækerfjella - øst og nordøst for Skjækervatnet, er et av de største høgfjellsområder i Nord-Trøndelag. Lengst nord i fjellrekka ligger Skjækerskaftet (865 m o.h.). Vest og nordvest for denne toppen har Skjækervassdraget sine kilder.

Videre sørover fortsetter fjellkjeden i en rekke topper med Skjækerhatten, Sukkertoppen, Løysmundhatten og Styggghatten som de mest markerte.

Geologisk tilhører Verdalsvassdragets nedbørfelt den nordøstlige delen av Trondheimsfeltet. Berggrunnen domineres av gråsvarte fyllitter, biotittskifer og migmatittgneis, som bl.a. danner mye av Skjækerfjella.

Nedbørmålinger viser en utpreget oseanisk fordeling. Høy myrfrekvens og markert suboseaniske innslag i floraen peker også i retning av suboseanisk klima.

Det er ikke fast bosetting i Skjækras nedbørfelt og skogsdrift (flatehogst) er i dag den påvirkning som biologisk sett synes å være av størst betydning.

Feltarbeidet er vesentlig utført i hekkesesongen (juni 1980) gjennom tradisjonelle takseringsmetoder: linje- og punkttakseringer, samt befaringer av enkeltlokaliteter. Under registreringsarbeidet er det lagt vekt på å dekke dominerende vegetasjons- og naturtyper, samt kartlegge eventuelle ornitologiske nøkkelbiotoper.

Vurderingsmaterialet bygger på ca. 73 t linjetaksering og 25 punkttakseringer, samt befaringer av store områder innen vassdraget og litteraturstudier.

Nedbørfeltet har følgende naturtypefordeling: fjell 137 km² (55 %), barskog 52 km² (21 %), myr 25 km² (10 %), vatn 21 km² (8 %), bjørkeskog 16 km² (6 %). Bare 2 % av totalarealet ligger over 900 m o.h., 31 % ligger i nivået 600-900 m o.h., 60 % mellom 300 og 600 m o.h., mens 8 % ligger under 300 m o.h.

Vassdraget kan derfor ikke sies å være hverken typisk alpint

eller lavlandspreget. I og med at nærmere 70 % av arealet ligger under 600 m o.h. er det imidlertid store arealer som må regnes som potensielle, biologiske produksjonsområder.

Nedbørfeltet kommer inn under to naturgeografiske regioner: 34a - "Skogen nord til Hattfjelldal i Nordland" og 35h - "Trøndelags fjellområder på næringsrike bergarter nord for sparagmitten".

I de alpine naturtypene dominerer artsfattige pipplerkesamfunn. Vanligste arter er fjellrype og heipiplerke. Som jaktterreng synes derfor alpinområdene å ha vesentlige kvaliteter.

Vier-/krattsamfunnene (*Phylloscopus* - *Emberiza* Bevinger 1977) dvs. vier- og bjørkekjerrere langs vannveiene i den lågalpine delen av nedbørfeltet er uten tvil både kvantitativt og kvalitativt de ornitologisk rikeste områdene.

I Skjækerdalen domineres fuglefaunaen av skog- og myrsamfunn som generelt sett må sies å være relativt artsfattige. Skogsområdene er brukspreget med tildels meget store snauhogstflater.

De største myrflatene (på østsida av dalen) domineres av fattige bekkasinsamfunn (*Gallinago* Bevinger 1979) der vanlige vadere som småspove, gluttsnipe, heilo og rødstilk dominerer.

Linjetakseringsresultatene synes å vise tendens i retning av større mangfold i artsutvalget i Skjækras nedbørfelt i forhold til f.eks. Ognas nedbørfelt.

Det er ikke funnet enkeltområder som utmerker seg så mye i ornitologisk sammenheng at de bør klassifiseres som ornitologiske nøkkelbiotoper. Imidlertid er det grunn til å fremheve området ved Ørtungtjønna hvor en finner representert flere tildels produktive naturtyper. Likeledes er det grunn til å nevne fjellbjørkeskogen i Gomolia. Endelig bør enkelte områder/forekomster av gammel skog med bl.a osp og furugadder påpekes. Disse representerer viktige hekkelokaliteter for hulerugere som f.eks. haukugle.

Artslista er primært satt opp på bakgrunn av feltarbeidet i juni 1980, men Nygård et al.'s (1976) registreringer er innarbeidet. Forøvrig er det innhentet opplysninger fra lokalkjente amatørornitologer. Det er registrert 81 arter i nedbørfeltet hvorav så godt som alle er å betrakte som mulig, sannsynlig eller påvist hekkende. Artsutvalg/-antall i Skjækra indikerer at vassdraget ornitologisk sett ikke skiller seg vesentlig fra Nesåa, Sørlivassdraget og Ognå.

Isolert sett har Skjækra mange ornitologiske kvaliteter. Regionalt synes vassdraget ikke å utmerke seg i faglig sammenheng.

LITTERATUR

- Atlas-prosjektet i Norge. Meddelelse nr. 1. *Vår Fuglefauna* 1: 38-42.
- Bevanger, K., 1977. Proposal for a new classification of Norwegian bird communities. *Biological Conservation* 11: 67-78.
- 1978. Fuglefaunaen i Kobbelvområdet, Sørfold og Hamarøy kommuner. Kvantitative og kvalitative registreringer sommeren 1977. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1978-6.* 62 s.
- 1979. Fuglefauna og ornitologiske verneverdier i Hellemo-området, Tysfjord kommune, Nordland. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1979-8.* 122 s.
- 1981a. Fuglefaunaen i Nesåas nedbørfelt, Nord-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-15:* 1-51.
- 1981b. Fuglefaunaen i Ognas nedbørfelt, Nord-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-17.* 58 s.
- Bevanger, K. og G. Vie, 1981. Fuglefaunaen i Sørlivassdraget, Lierne og Snåsa kommuner, Nord-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-6.* 63 s.
- Hindrum, R., 1981. Øvre Barduvassdraget. Kvantitative og kvalitative undersøkelser av fugle- og pattedyrfaunaen i Øvre Barduvassdraget, Troms, fra 1977-1979. *Tromsø, Naturvitenskap nr. 13.* Tromsø. 69 s.
- Naturgeografisk regionindelning av Norden. *NU B 1977:34.*
- Nygård, T., 1979. Fuglelivet på Steinkjermyra i Snåsa og i områdene omkring. *Trøndersk Natur Supplement nr. 2.* 39 s.
- Nygård, T., P.G. Thingstad, S. Karlsen, K. Krogstad og T. Kvam, 1976. Ornitologiske undersøkelser i fjellområdet fra Vera til Sørli, Nord-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1976-3.* 91 s.
- Sæther, B., J.E. Kofoed og T. Øiaas (in manus). Flora og vegetasjon i Ognas og Skjækras nedbørfelt. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Bot. Ser. 1981-9.*

ISBN 82-7126-273-4

ISSN 0332-8538